

FUNDACJA
DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO

*Sprawozdanie z działalności
Fundacji Dziedzictwa
Kulturowego w 2015 r.*

Za nami kolejny rok działalności Fundacji. Był to rok niezwykle intensywnych prac, z tym większą satysfakcją prezentujemy sprawozdanie z ich realizacji.

W 2015 r. prowadziliśmy dziesięć projektów konserwatorskich zarówno w Polsce, jak i za granicą. Kierowaliśmy pracami konserwatorskimi na Łotwie (w Przydujsku), w Mołdawii (w Mîndic), na Ukrainie (w Olyce, Kamieńcu Podolskim, Kutach, we Lwowie, w Żółkwi) oraz w Warszawie.

Nasi wolontariusze prowadzili prace porządkowe na cmentarzach na Wołyniu i na cmentarzu żydowskim w Warszawie. Inwentaryzowaliśmy nagrobki polskie na Cmentarzu Łyczakowskim oraz na cmentarzach w dawnych Inflantach Polskich (Łatgalii) na Łotwie.

Współorganizowaliśmy kongres naukowy, poszukiwaliśmy warszawskich syrenek, realizowaliśmy filmy dokumentalne.

Od 2015 r. fundujemy także stypendia dla dyplomantów kierunków konserwacji dzieł sztuki.

Wszystko to możliwe jest dzięki współpracy licznych osób i instytucji. Bez tej współpracy i zaangażowania nie dalibyśmy rady zrealizować tego wszystkiego, co udało się przeprowadzić w 2015 r.

Oprócz zaangażowania, niezbędne są środki na prowadzenie prac. Niestety nie wszystkie nasze plany udało się zrealizować wskutek ograniczonych funduszy.

Tym bardziej pragniemy wyrazić wdzięczność wszystkim tym instytucjom i osobom prywatnym, które wspierały nasze działania.

To wsparcie jest dla nas dowodem, że realizowane przez nas przedsięwzięcia są ważne nie tylko dla nas, ale także dla wielu osób.

Za udzielone wsparcie bardzo dziękujemy.

Michał Laszczkowski
Prezes

Paweł Wilski
Wiceprezes

FDK

SPIS TREŚCI

PRACE KONSERWATORSKIE

- Cmentarz Łyczakowski we Lwowie (Ukraina) 8
- Figury lwów na Cmentarzu Orląt we Lwowie (Ukraina) 14
- Kościół p.w. Św. Mikołaja Biskupa w Kamieńcu Podolskim (Ukraina) 18
- Kolegiata Świętej Trójcy w Ołyce na Wołyniu (Ukraina) 20
- Kościół Serca Pana Jezusa w Kutach (Ukraina) 26
- Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Przydrujsku (Łotwa) 28
- Zespół dworsko-parkowy „Vila Mîndîc” (Mołdawia) 30
- Kolegiata Świętego Wawrzyńca w Żółkwi (Ukraina) 32
- Pomnik nagrobny por. Bronisława Mansperla „Habera” (Polska) 36
- Pomnik na Górze Stracenia we Lwowie (Ukraina) 38

PRACE INWENTARYZACYJNE

- Inwentaryzacja nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie (Ukraina) 42
- Inwentaryzacja polskich nagrobków w Inflantach Polskich (Łotwa) 43

PRACE NAUKOWE

- Katalog syrenek warszawskich 46
- III Międzynarodowy Kongres Naukowy „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej” 48
- Filmy dokumentalne o dziedzictwie kulturowym za granicą 49
- Filmy dokumentalne o cmentarzach żydowskich w Warszawie 50
- Film „Fajna Ferajna” 51

PRACE WOLON- TARIACKIE

- Porządkowanie cmentarza żydowskiego w Warszawie 54
- Porządkowanie polskich cmentarzy na Wołyniu (Ukraina) 58
- Stypendium fundacji 59
- Gala fundacji 60

FDK

CMENTARZ ŁYCZAKOWSKI WE LWOWIE (Ukraina)

Najstarsza zabytkowa nekropolia Lwowa została założona w 1786 roku. Położona jest we wschodniej części miasta, na malowniczych wzgórzach, wśród specjalnie zaprojektowanego układu alei i zieleni. Jest wymieniana wśród najważniejszych historycznych cmentarzy w Europie. Wyjątkowa ranga artystyczna zachowanych tu zabytków sepulkralnych, wśród których szczególne znaczenie mają znakomite przykłady rzeźby nagrobnej z końca XVIII, XIX i 1 połowy XX wieku, a także historyczna rola osób tam spoczywających – mieszkańców wielonarodowego i wielokulturowego Lwowa – sprawiają, że Cmentarz Łyczakowski należy zaliczyć nie tylko do wspólnej spuścizny kulturowej Polski i Ukrainy, ale dziedzictwa ogólnoeuropejskiego.

Od 2013 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego prowadzi projekt konserwacji nagrobków na tym cmentarzu, uznawanym również za jedną z najważniejszych polskich nekropolii.

Prace na Cmentarzu Łyczakowskim są realizowane we współpracy z Zarządem Ochrony Środowiska Historycznego Lwowskiej Rady Miejskiej i Dyрекcją „Muzeum – Cmentarz Łyczakowski”. Prace przy nagrobkach wykonują polsko-ukraińskie zespoły konserwatorów. O wyborze zabytków decyduje wspólna polsko-ukraińska komisja ekspertów, która również nadzoruje prace.

W 2015 roku pracom konserwatorskim poddanych zostało 12 nagrobków: Honoraty Borzęckiej, Józefa Czułowskiego, Iwana Franki, Seweryna Goszczyńskiego, Franciszka Jaworskiego, Stanisława Kępińskiego, Artura Milikowskiego, Antoniego Pióreckiego, Urszuli z Chrzanowskich Puzyniny, Aleksandra Vogla, Franciszka Zaremby, oraz rodziny Skrypciów. Ponadto przeprowadzono konserwację zachowawczą 10 metalowych lampionów nagrobnych.

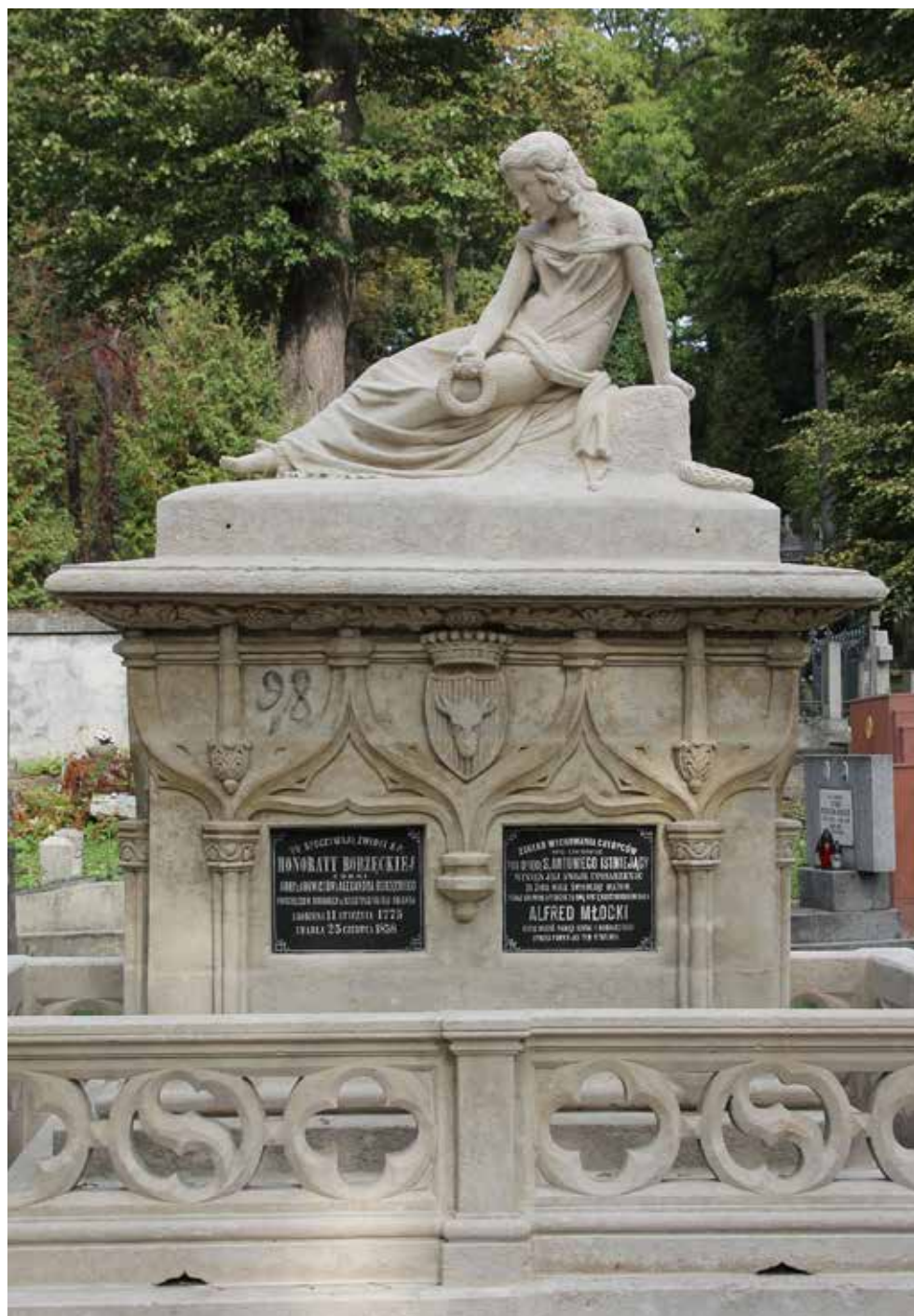
Zadanie realizowały zespoły pod kierunkiem Anny Sztymelskiej-Karczewskiej i Bartosza Markowskiego (nagrobki kamienne) oraz Władysława Wekera (nagrobki metalowe i elementy nagrobków). Nadzór konserwatorski sprawowali dr hab. Janusz Smaza (ze strony polskiej) i doc. Juryj Ostrowskyj (ze strony ukraińskiej). W skład zespołów wchodził: Taras Bieniakh, Orest Dzyndra, Krzysztof Jurków, Oleh Kapustyak, Piotr Maślanka, Taras Oleszczuk, Serhiy Yakunin.

Zadanie finansowane było ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, a także Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Renowacja nagrobka Aleksandra Vogla została zrealizowana ze środków zebranych przez Press Club Polska.

Na następnych stronach
Nagrobek Honoraty
Borzęckiej przed i po pracach
konserwatorskich

Pomnik
nagrobny Seweryna
Goszczyńskiego przed i po
pracach konserwatorskich

Zrekonstruowana płaskorzeźba
orła na nagrobku Józefa
Czułowskiego

Nagrobek rodziny Skrypców
przed i po pracach
konserwatorskich

FIGURY LWÓW NA CMENTARZU ORLĄT WE LWOWIE (Ukraina)

Cmentarz Obrońców Lwowa we Lwowie, zwany również Cmentarzem Orląt, został wybudowany w 1934 r. i był miejscem pochówku polskich ofiar walk polsko-ukraińskich, ale przede wszystkim polsko-bolszewickich z lat 1918-1920. Został zrealizowany według projektu Rudolfa Indrucha i uroczyscie poświęcony 11 listopada 1934 r. Przy Pomniku Chwały w centralnej części cmentarza znajdowały się rzeźby lwów.

Cmentarz przetrwał II wojnę światową i został zniszczony dopiero w latach 70. w wyniku celowej działalności władz sowieckich.

Rzeźby lwów, w przeciwieństwie do kolumnady i nagrobków, które zmiążdżyły czołgi, nie zostały zniszczone, ale wywieziono je i umieszczono w przestrzeni miejskiej Lwowa. Jedna z rzeźb znajdowała się przy drodze ze Lwowa w kierunku miejscowości Winniki, druga przy drodze do Żółtkwi (później przeniesiona została na teren lwowskiego Instytutu Geologicznego).

Na odbudowanym w 2005 r. Cmentarzu Orląt Lwowskich zabrakło figur dwóch lwów. W wyniku wieloletnich starań, stronie polskiej udało się uzyskać przychyłność administracji miasta Lwowa, a życzliwa postawa strony ukraińskiej doprowadziła do powrotu lwów na ich historyczne miejsce w dniu 16 grudnia 2015 r. Kolejnym etapem będzie konserwacja obu figur przewidziana na 2016 r. W ramach zadania wykonane zostały repliki obu lwów, które zostały umieszczone w miejscach dotychczasowego posadowienia oryginałów.

Całość prac, przeprowadzonych przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego, finansowana została ze środków Rzeczypospolitej Polskiej.

Na następnej stronie
Figury lwów posadowione na
Cmentarzu Orląt

Figury lwów posadowione na Cmentarzu Orłąt i w trakcie transportu

KOŚCIÓŁ P.W. ŚW.
MIKOŁAJA BISKUPA
W KAMIEŃCU
PODOLSKIM
(Ukraina)

Dominikanie przybyli do Kamieńca w XIV wieku. Zachowany do naszych czasów barokowy zespół klasztorny z kościołem pod wezwaniem św. Mikołaja Biskupa i klasztor dominikanów, powstał na początku XVII wieku, a przebudowany został w połowie wieku XVIII. W czasach władzy sowieckiej mieściło się tu archiwum NKWD. W 1993 roku miał miejsce pożar, który zniszczył większą część wyposażenia świątyni i naruszył konstrukcję kościoła. Obecnie posługę duszpasterską w parafii św. Mikołaja Biskupa sprawują ojcowie paulini, którzy opiekują się również miejscową wspólnotą polską.

Prace restauratorsko-konserwatorskie w kościele są jednym z największych wyzwań stojących przed Fundacją. Ogromniszczeń i olbrzymi zakres koniecznych prac powodują, że jest to zadanie wieloletnie.

W 2015 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego kontynuowała prace konserwatorskie w nawie głównej oraz przy malowidłach w kaplicy Św. Dominika.

Udało się zakończyć renowację tynków i sztukaterii w nawie głównej, z wyłączeniem dwóch zabytkowych portali. Na kolejne lata zaplanowana jest konserwacja dwóch portali znajdujących się w przestrzeni nawy głównej oraz odtworzenie warstw barwnych.

W 2015 r. w prawej kaplicy bocznej pierwszy stypendysta Fundacji – Damian Pisarski – realizował pracę dyplomową przy zwieńczeniu portalu, realizując tym samym stypendium przyznane na wykonanie pracy dyplomowej na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

W Kaplicy Świętego Dominika przy malowidłach pracował zespół pod kierunkiem dr Ewy Święckiej w składzie: Małgorzata Matławska i Anna Stepkowska.

Fragment sztukaterii
w nawie głównej

W nawie głównej, zespół pod kierunkiem dr. hab. Janusza Smazy pracował w składzie: Anna Kudzia, Maria Lulkiewicz, Marek Ziarek.

Zadanie realizowane było dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych Fundacji Dziedzictwa Kulturowego w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”, a także dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

KOLEGIATA ŚWIĘTEJ TRÓJCY W OŁYCE NA WOŁYNIU (Ukraina)

Kolegiata Świętej Trójcy ufundowana została przez Stanisława Albrechta Radziwiłła i wybudowana w 1 połowie XVII wieku. Jest to unikalny zabytek najwyższej klasy europejskiej. Jeden z najwartościowszych obiektów z okresu baroku na terenach dawnej Rzeczypospolitej. Świątynia uznawana była za najpiękniejszy polski kościół na Wołyniu. Po zakończeniu II wojny światowej, tereny archidiecezji lwowskiej, diecezji łuckiej i częściowo przemyskiej, zostały wcielone do Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej. Władze powróciły do walki z religią i Kościołem katolickim. Parafia ołycka została rozwiązana i rozpoczęła się systematyczna dewastacja świątyni, zamienionej na stajnię dla miejscowego kołchozu. Dopiero w roku 1991 władze ukraińskie przekazały kościół wspólnocie wiernych i znów jest on miejscem kultu religijnego.

Prace restauratorsko-konserwatorskie w kościele są największym i najtrudniejszym wyzwaniem stojącym przed Fundacją. Stan wyposażenia kościoła, jak i stan samej bryły budowli jest katastrofalny. Realizacja prac będzie trwała przez wiele.

W 2015 r. przeprowadzone zostały prace rekonstrukcyjne przy zburzonym obejściu wokół absydy, łączącym obie zakrystie. Do rekonstrukcji, oprócz oryginalnych materiałów, wykorzystano XIX-wieczną cegłę robotniczą ze Lwowa. Odtworzono również zewnętrzne schody do zakrystii oraz wieżyczki z klatkami schodowymi prowadzącymi do dawnego skarbcza i biblioteki.

Na następnej stronie

Kolegiata Świętej Trójcy w Ołyce
od strony absydy przed pracami
konserwatorskimi

Przeprowadzono także naprawę i konserwację tynków na absydzie oraz we wnętrzu: w nawach bocznych oraz w prezbiterium, wraz z konserwacją i rekonstrukcją sztukaterii.

Prace remontowo-konserwatorskie w kolegiacie prowadzone były przez firmę Mesel Konserwacja Architektury i Dziej Sztuki z Chełma pod kierunkiem mgr. Arkadiusza Ostasza, pod nadzorem mgr. inż. Romana Parucha oraz dr. hab. Janusza Smazy.

Zadanie realizowano dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, a także dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”. Ponadto znaczące środki na prowadzenie prac przekazały Fundacji Dziedzictwa Kulturowego Fundacja PZU, Fundacja BZ WBK oraz liczne osoby prywatne.

Konsulat Generalny RP w Łucku sfinansował wykonanie sarkofagu, w którym zostaną złożone szczątki pochowanych w kryptach kolegiaty, zebrane podczas ich porządkowania.

Odbudowane obejście
i zrekonstruowane tynki na
absydzie kolegiaty

Prace konserwatorskie przy
tynkach na absydzie kolegiaty

Prawa nawa kolegiaty
w trakcie prac
konserwatorskich, przed
położeniem sztukaterii

Prawa nawa kolegiaty
przed podjęciem prac
konserwatorskich przy
tynkach

KOŚCIÓŁ SERCA PANA JEZUSA W KUTACH (Ukraina)

Kościół został zbudowany na początku XX wieku. Posiada ciekawą dekorację malarską w postaci fresków z motywami roślinnymi. Został zwrócony wiernym w 1990 roku w stanie znacznej dewastacji. Otynkowano elewację frontową, częściowo południową i północną. We wnętrzu wymieniono partie tynków, usuwając miejscowo zniszczoną polichromię. Prace konserwatorsko-rekonstrukcyjne przy malowidłach trwały od 1997 do 2002 roku, lecz zostały przerwane z powodu braku środków. W 2014 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego, wspólnie z Towarzystwem Tradycji Akademickiej, podjęła się kontynuacji przerwanych prac.

W 2015 r. prowadzona była naprawa uszkodzonych ścian zewnętrznych kościoła wokół prezbiterium oraz rekonstrukcja malowideł na południowej ścianie nawy, na wysokości pierwszego przęsła od strony łuku tęczowego. Zadanie realizował zespół pod kierunkiem konserwatora zabytków Kazimierza Patejuka.

Projekt finansowano z funduszy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Fragmenty malowideł ściennych
po konserwacji

Fragment elewacji kościoła po
pracach konserwatorskich

KOŚCIÓŁ P.W.
WNIEBOWZIEŚCIA
NAJŚWIĘTSZEJ
MARII PANNY
W PRZYDRUJSKU
(Łotwa)

Kościół w Przydrujsku (łot. Piedruja) został zbudowany w latach 1759-1774 jako fundacja kanonika wileńskiego Karola Karpia. Być może powstał według projektu architekta Antonia Paracco, budowniczego pobliskich kościołów w Drui i Krasławiu. W kościele tym zachował się ołtarz główny z XVIII wieku – unikatowy na Łotwie przykład malarstwa iluzjonistycznego wykorzystanego jako kompozycja ołtarza głównego.

Po przeprowadzonych w 2014 r. kompleksowych pracach badawczych malowideł oraz analizy porównawczej, z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że autorem dekoracji malarskiej był Filippo Castaldi.

W 2015 r. w ramach I etapu prac konserwatorskich wykonane zostały prace z zakresu konserwacji technicznej. Usunięte zostały wtórne prze-malowania oraz podklejono odspojone warstwy podkładowe. Usunięte zostały także cementowe i gipsowe uzupełnienia. Na 2016 r. zaplanowane jest przeprowadzenie pełnej konserwacji malowidła.

Prace konserwatorskie wykonał zespół konserwatorów: Tomasz Dziurawiec – kierownik oraz Agnieszka Chojkowska-Sawicka.

Zadanie realizowane było dzięki środkom przyznanych Fundacji Dziedzictwa Kulturowego w ramach Konkursu Ministerstwa Spraw Zagranicznych „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”.

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY „VILA MÎNDÎC” (Mołdawia)

Pierwsza dokumentalna wzmianka o utworzeniu letniej rezydencji, nazwanej przez właściciela „Vila Mîndîc”, pochodzi z roku 1894. Osobą, która zleciła budowę oraz zaprojektowanie parku był Kajetan Ohanowicz, właściciel ziemski posiadający 1260 hektarów gruntów w górnej części doliny Cuboltei. Architektem zespołu „Vila Mîndîc” był słynny architekt besarabski Alexander Bernardazzi (1831-1907). Po II wojnie światowej majątek został upaństwowiony. W 1997 roku powołano muzeum „Willa z parkiem Mîndîc” – oddział Narodowego Muzeum Etnografii i Historii Przyrody. Obecnie na tym terenie znajduje się 12 budynków – zabytków chronionych prawem i 16 budynków powstałych w czasach współczesnych. Struktura parku w ciągu ostatnich dziesięcioleci uległa degradacji.

Zadanie podjęte przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego polegało na przeprowadzeniu prac projektowych umożliwiających wykonanie charakterystyki istniejących składników krajobrazu parku. Przeprowadzono analizę historyczną drzewostanu, układu przestrzennego i komunikacyjnego. Efektem prac jest opracowanie koncepcji zagospodarowania terenu parku.

Prace związane z przygotowaniem do rewaloryzacji parku prowadzili prof. Jerzy Wojtatowicz i dr Lidia Ozimkowska w konsultacji z prof. Andrzejem Michałowskim i dr Barbarą Werner.

Zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

KOLEGIATA ŚWIĘTEGO WAWRZYŃCA W ŻÓŁKWI (Ukraina)

Kolegiata została wzniesiona w latach 1606-1618 dzięki fundacji hetmana wielkiego koronnego Stanisława Żółkiewskiego, według projektu włoskich architektów pracujących we Lwowie: Pawła Włocha, zwanego Szczęśliwym, a następnie Ambrożego, nazywanego Przychylnym, prawdopodobnie przy współpracy Pawła Rzymianina. W zamyśle fundatora, kościół miał być rodzinnym mauzoleum oraz panteonem sławy rycerskiej i wotum dziękczynnym za zwycięstwa odniesione przez wojska polskie walczące pod jego dowództwem. Z tego względu fundacja ta była dziełem wyjątkowym, nie mającym odpowiednika na ziemiach Rzeczypospolitej.

O sukcesach militarnych wojsk dowodzonych przez hetmana świadczy rzeźbiony fryz obiegający kościół na zewnątrz. Zdobia go panoplia, płasko-rzeźby świętych Jerzego i Marcina, konni husarze i łucznicy, ranni żołnierze, uzbrojeni wojownicy. Ten niezwykle fryz podkreślający chwałę rycerstwa polskiego nie ma analogii w sztuce europejskiej. Szczególne miejsce we wnętrzu świątyni zajmowały dawniej cztery wielkie obrazy batalistyczne, obecnie w zbiorach Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki. Pierwszy z nich wykonany został na polecenie hetmana Żółkiewskiego prawdopodobnie przez malarza lwowskiego Szymona Boguszewicza (ok.1620) i przedstawia zwycięską bitwę pod Kluszyńem. Dalsze trzy dzieła to fundacja króla Jana III. Obraz „Bitwa pod Chocimiem” powstał przy współudziale gdańskiego malarza Andrzeja Stecha (ok.1679), zaś „Bitwa pod Wiedniem” i „Bitwa pod Parkanami” namalowane zostały w latach 1693–95 przez Martina Altomontego. Taki sposób dekoracji wnętrza sakralnego był czymś zupełnie nowym i niespotykanym w kościołach Rzeczypospolitej.

W 2015 r. Fundacja Dziedzictwa Kulturowego przeprowadziła pierwszy etap prac konserwatorskich przy zabytkowym fryzie na elewacji kolegiaty. Zabiegom konserwatorskim był poddawany fragment od strony zachodniej

kościół. W trakcie prac stwierdzono także awaryjny stan wieńczącej tympanon rzeźby Michała Archanioła, którą również poddano konserwacji.

Dodatkowym elementem prac była rekonstrukcja potężnego oculusa, którego elementy wymagały niezwłocznej wymiany. Postanowiono wykonać nowy projekt i zmienić podziały okna. Wzorowano się na oculusie z katedry na Wawelu.

Zadanie realizowane było ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą” oraz ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych przyznanych w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”. Ponadto Konsulat Generalny RP we Lwowie sfinansował renowację oculusa nad wejściem głównym do kolegiaty.

Prowadzone przez Fundację prace w Kolegiacie Świętego Wawrzyńca w Żółkwi zasilila obecność studentów wydziałów konserwacji z Warszawy, Krakowa i Torunia, którzy odbywali praktyki konserwatorskie, wspomagając renowację zabytkowego fryzu na elewacji.

Ponadto Fundacja otrzymała darowiznę w postaci 3,5 tony rusztowań, bez których dostęp do konserwowanego fryzu byłby niemożliwy. Rusztowania zostały ufundowane przez firmy: Thyssen Krupp Xervon; Ramirent S.A. Oddział Bełchatów; Termokor Kaefer Sp. z o.o. oraz Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa. Oddział Piotrków Trybunalski. Koło Terenowe przy PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział Elektrownia Bełchatów.

Fragmenty fryzu kolegiaty
w Żółtkwi

POMNIK
NAGROBNY
POR. BRONISŁAWA
MANSPERLA
„HABERA”
(Polska)

Fundacja Dziedzictwa Kulturowego włączyła się do opieki nad cmentarzem żydowskim w Warszawie. Oprócz działań wolontariackich, polegających na odkrzaczaniu kolejnych sektorów tej nekropolii, podjęliśmy starania o rozpoczęcie koniecznych profesjonalnych prac konserwatorskich.

W 2015 roku udało się pozyskać środki na renowację nagrobka porucznika Legionów Polskich Bronisława Mansperla.

Bronisław Mansperl urodził się w 1890 r. 3 sierpnia 1915 r. został przydzielony jako kapral do 1. Kompanii Kadrowej Legionów Polskich. W kwietniu 1915 r. został mianowany podporucznikiem, a jesienią tego roku awansowany na porucznika piechoty. Poległ w walce 22 października 1915 r. pod Kukłami na Wołyniu. Został pochowany na cmentarzu żydowskim w Warszawie. Pośmiertnie odznaczono go Orderem Virtuti Militari V klasy i Krzyżem Niepodległości.

Prace konserwatorskie zostały zrealizowane w 2015 roku. Montaż pomnika zaplanowany jest na wiosnę 2016. Konserwację przeprowadził Arkadiusz Ostasz.

Prace finansowane były ze środków przyznanych Fundacji Dziedzictwa Kulturowego przez Fundację PZU.

Na sąsiedniej stronie
Nagrobek Bronisława
Mansperla przed podjęciem prac
konserwatorskich

POMNIK NA GÓRZE STRACENIA WE LWOWIE (Ukraina)

Na wzgórzu opodal ul. Kleparowskiej we Lwowie, dawnej Górze Stracenia, stoi wykonany z piaskowca obelisk zwieńczony zrywającym się do lotu orłem. Na obelisku umieszczona była płaskorzeźba i pamiątkowy napis: „Teofilowi Wiśniowskiemu, straconemu dnia 31 lipca 1847 r. za wolność Ojczyzny. Mieszczaństwo lwowskie 1895”.

Głównym inicjatorem budowy pomnika był ówczesny wiceprezydent Lwowa – Michał Michalski. Obelisk ustawiono na kopcu umocnionym kamieniami. Od frontowej strony kopca umieszczono tablicę upamiętniającą męczeńską śmierć Wiśniowskiego, a także Józefa Kapuścińskiego (stąd też obelisk ten nazywany był niekiedy pomnikiem Wiśniowskiego i Kapuścińskiego). Utworzono również park na zboczach Góry Straceń, który otrzymał nazwę Parku Wiśniowskiego.

Zdewastowany w czasach sowieckich pomnik był przedmiotem prac konserwatorskich prowadzonych przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego w drugiej połowie 2015 roku. Prace objęły także rekonstrukcję tablic pamiątkowych i wieńczącej niegdyś obelisk rzeźby przedstawiającej orła.

Prace sfinansowała Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, a zrealizował je polsko-ukraiński zespół konserwatorski w składzie: Anna Sztymelska-Karczewska – kierownik, Orest Dzyndra i Piotr Maślanka.

Na sąsiedniej stronie

Pomnik na Górze Stracenia przed
i po pracach konserwatorskich

FDK

INWENTARYZACJA NAGROBKÓW NA CMENTARZU ŁYCZAKOWSKIM WE LWOWIE (Ukraina)

Od 2013 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego, wspólnie z Towarzystwem Tradycji Akademickiej, prowadzi kompleksową inwentaryzację nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Pełna inwentaryzacja obejmuje corocznie 2-3 kwatery. Tworzone są karty zabytku dla każdego z istniejących obecnie nagrobków – rocznie około 1000. Jednocześnie z powodu postępującej degradacji nagrobków zabytkowych, od 2014 roku prowadzona jest przyspieszona ewidencja nagrobków polskich sprzed 1945 roku. Ewidencja objęła dotychczas około 3/4 powierzchni cmentarza.

Efektem działań w ramach tego projektu będzie stworzenie dostępnej on-line bazy nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie. W 2015 r. przeprowadzono pełną inwentaryzację nagrobków w kwaterach 22-25 oraz zewidencjonowano nagrobki w kwaterach 1-4 oraz 26-86.

Zadanie ma charakter międzynarodowy, polsko-ukraiński. Prace koordynują ze strony polskiej: Anna Lewkowska, Jacek Lewkowski i Wojciech Walczak, a ze strony ukraińskiej dr Tatiana Klymeniuk.

Zadanie realizowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

INWENTARYZACJA
POLSKICH
NAGROBKÓW
W INFLANTACH
POLSKICH
(Łotwa)

Od kilku lat grupa współpracowników Fundacji Dziedzictwa Kulturowego realizuje projekt inwentaryzacji polskich grobów na cmentarzach w dawnych Inflantach Polskich na Łotwie.

Dotychczas udało się zinwentaryzować nagrobki na cmentarzach w rejonach: prelskim, dyneburskim i krasławskim. Podczas kilku wyjazdów dokonano wizji lokalnej na około 500 cmentarzach i wykonano karty inwentaryzacyjne ponad 1500 polskich nagrobków. W 2015 r. prowadzono prace inwentaryzacyjne w rejonach łucyńskim i rzeżyckim.

Uczestnicy prac inwentaryzacyjnych biorą w nich udział na zasadzie wolontariatu. Projekt pozwoli na stworzenie pełnej dokumentacji nagrobków polskich sprzed 1945 roku, także tych zachowanych na niewielkich cmentarzykach. Uzupełni tym samym dokumentację, która powstała podczas inwentaryzacji największych cmentarzy: w Dyneburgu (Daugavpils), Krasławiu, Rzeżycy (Rēzekne) i Rydze.

Projekt koordynuje dr Michał Laszczkowski, prezes Fundacji Dziedzictwa Kulturowego.

Projekt realizowany był we współpracy z Departamentem Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a w 2015 roku finansowany ze środków Fundacji BZ WBK przyznanych w ramach programu „Bank Ambitnej Młodzieży”, wsparciu ANG Spółdzielni Doradców Kredytowych i Fundacji „Będę kim zechcę” oraz z darowizn osób prywatnych.

FDK

KATALOG SYRENEK WARSZAWSKICH

Herb Warszawy – Syrena był i ciągle jest źródłem inspiracji dla architektów, twórców kultury i mieszkańców aranżujących przestrzeń publiczną stolicy. W ramach projektu „Z Syreną w herbie i przestrzeni miejskiej” Fundacja Dziedzictwa Kulturowego prowadziła poszukiwania wizerunków syreny obecnych w przestrzeni stolicy.

Elementem działań promocyjnych było utworzenie wydarzenia na portalu społecznościowym Facebook, gdzie umieszczano zdjęcia syrenek z przestrzeni miejskiej (upamiętnienia i elementy o charakterze trwałym jak: pomniki, tablice, rzeźby, neony i in.). Duże zainteresowanie odbiorców (ponad 500 aktywnych uczestników) spowodowało, że rozszerzony został zakres działań i miejsce to stało się galerią wyobrażeń Syreny Warszawskiej także w grafice, malarstwie, sztuce użytkowej, rzemiośle artystycznym etc. Wobec olbrzymiej aktywności odbiorców (codziennie pojawiają się nowe przykłady wykorzystania herbu miejskiego), mimo zakończenia realizacji projektu działalność na Facebooku jest kontynuowana.

Stworzona została wirtualna mapa Warszawy z zaznaczonymi lokalizacjami poszczególnych wyobrażeń Syreny (<http://syrenki-warszawskie.dziedzictwo.org>). Strona jest stale modernizowana i sukcesywnie uzupełniana o zgłaszane obiekty.

Główną osią projektu była publikacja książkowa, będąca przewodnikiem po miejscach, gdzie w przestrzeni miejskiej zlokalizowane są wizerunki Syreny. Przewodnik obejmuje ok. 150 takich obiektów. Podzielny jest na trzy części: Śródmieście, pozostałe dzielnice lewobrzeżnej Warszawy i dzielnice prawobrzeżne. Przewodnik jest dystrybuowany bezpłatnie. Nakład wyniósł 500 egzemplarzy.

W lipcu 2015 r. warszawski Dom Spotkań z Historią ogłosił konkurs fotograficzny „Syrenki Warszawskie Spis Powszechny”. Nawiązana została współpraca w wyniku której Fundacja Dziedzictwa Kulturowego została partnerem DSH w konkursie, a DSH został partnerem projektu Fundacji.

Koordynatorem projektu był dr Michał Laszczkowski. Fotografie wykonali: Jacek Łagowski, Danuta Matloch, Kasia Opara, Aleksandra Schöntaler. Prace wydawnicze koordynował Robin Hilgier, a prace nad stroną internetową Piotr Wójcik.

Projekt był współfinansowany przez Miasto Stołeczne Warszawa.

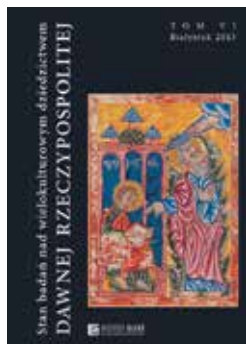
Okładka książki „Syrenki Warszawskie”

III MIĘDZYNARODOWY KONGRES NAUKOWY „STAN BADAŃ NAD WIELOKULTUROWYM DZIEDZICTWEM DAWNEJ RZECZYPOSPOLITEJ”

W dniach 30 września – 2 października 2015 r., odbył się w Białymstoku trzydniowy III Międzynarodowy Kongres Naukowy „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej” – największa w Polsce konferencja naukowa poświęcona dziedzictwu kulturowemu poza krajem.

W Kongresie wzięło udział ponad 100 uczestników z Polski, Białorusi, Litwy, Łotwy i Ukrainy, którzy wygłosili ponad 80 referatów z zakresu historii, historii sztuki, literaturoznawstwa, konserwatorstwa, inwentaryzacji zabytków, archiwistyki, bibliotekoznawstwa, archeologii i innych. Podobnie jak w latach ubiegłych efektem obrad będzie wydawnictwo pokongresowe.

Głównym organizatorem Kongresu był Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, wspierany przez Uniwersytet w Białymstoku i Fundację Dziedzictwa Kulturowego. Kongres odbył się pod patronatem honorowym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Kongres organizowany był we współpracy z Departamentem Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i dofinansowany ze środków w ramach Programu MKiDN „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą” oraz ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

FILMY
DOKUMENTALNE
O DZIEDZICTWIE
KULTUROWYM ZA
GRANICĄ

W 2015 r. Fundacja zrealizowała trzy filmy dokumentalne poświęcone obiektom polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w których prowadzone są prace konserwatorskie, finansowane z polskich środków publicznych.

Filmy poświęcone są Cmentarzowi Łyczakowskiemu we Lwowie, katedrze ormiańskiej we Lwowie oraz kościołowi p.w. św. Mikołaja Biskupa w Kamieńcu Podolskim

Prezentowane w filmach obiekty są przedmiotami największych prac konserwatorskich finansowanych ze środków polskich za granicą.

Premiera filmów zaplanowana jest na 2016 r.

Filmy w reżyserii Artura Jaworskiego zrealizowane zostały na zlecenie Narodowego Instytutu Audiowizualnego, a sfinansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

FILMY
DOKUMENTALNE
O CMENTARZACH
ŻYDOWSKICH
W WARSZAWIE

Warszawa była przed II wojną światową jednym z największych w Europie skupisk społeczności żydowskiej. Do naszych czasów przetrwały nieliczne materialne ślady jej obecności. Niewątpliwie najcenniejszym z nich jest cmentarz żydowski przy ul. Okopowej. Cmentarz jest miejscem pochówku wielu wybitnych naukowców, przemysłowców, pisarzy, artystów, żołnierzy i działaczy społecznych. Drugi żydowski cmentarz stolicy – na Bródnie, został zdewastowany i obecnie jest przedmiotem prac rewaloryzacyjnych, prowadzonych przez Gminę Wyznaniową Żydowską w Warszawie.

W 2015 r. Fundacja zrealizowała cztery filmy dokumentalne poświęcone tematyce warszawskich cmentarzy żydowskich. Poszczególne filmy prezentują sylwetki wybitniejszych osób pochowanych na cmentarzu przy ul. Okopowej, żydowską symbolikę sepulkralną, instytucje i osoby sprawujące społeczną opiekę nad cmentarzem a także nekropolię na Bródnie.

Filmy w reżyserii Artura Jaworskiego zrealizowane zostały na zlecenie Żydowskiego Instytutu Historycznego, a sfinansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

FILM „FAJNA FERAJNA”

Film „Fajna Ferajna” w reżyserii Tomasza Stankiewicza to podróż współczesnych dzieci tropem odnalezionego pamiątnika na spotkanie z ludźmi, którzy przeżyli Powstanie Warszawskie jako dzieci. Słuchając ich opowieści, współczesne dzieci na własnej skórze doświadczają emocji, które towarzyszyły ich powstańczym rówieśnikom w 1944 roku. Każda historia, pokazana w filmie skupia się na innym aspekcie Powstania Warszawskiego. Film powstał na podstawie książki Moniki Kowaleczko-Szumowskiej, która ukazała się nakładem Wydawnictwa BIS na początku 2015 r.

W 2015 roku ponad 1000 uczniów uczestniczyło w spotkaniach z filmem i książką „Fajna Ferajna” w szkołach, bibliotekach publicznych, ośrodkach kultury, muzeach i księgarniach w Warszawie i w całej Polsce. Film wyświetlany był podczas obchodów Świąta Niepodległości i rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, a także na targach książki w Krakowie, Poznaniu, Warszawie, Białymstoku, Łodzi, Szczecinie i Wrocławiu oraz podczas obchodów 15-lecia Instytutu Pamięi Narodowej we Wrocławiu. Telewizyjna premiera „Fajnej Ferajny” odbyła się 1 sierpnia 2015 r. w TVP ABC.

Film „Fajna Ferajna” prezentowany został na krajowych i międzynarodowych festiwalach filmowych. Na 7. Międzynarodowym Festiwalu Filmów Historycznych i Wojskowych w Warszawie zdobyła brązową szablę ufundowaną przez Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. Wyświetlany był na Festiwalu Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci w Gdyni. Premierę międzynarodową miał na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Dziecięcych Dyttatko w Charkowie na Ukrainie. Zakwalifikował się do 9. Festiwalu Filmów Niezależnych Offeliada w Gnieźnie. „Fajna Ferajna” ubiegała się o nagrodę dla Najlepszego Filmu Polskiego na Festiwalu GRANDOFF: Najlepsze Niezależne Filmy Świata w Warszawie. Film zdobył nagrodę młodzieżowego jury na 18. Międzynarodowym Festiwalu Filmów dla Dzieci i Młodzieży w Pyrgos, w Grecji, został także wybrany do pokazów podczas 18. Thessaloniki Documentary Festival i w Imperial War Museum.

Fundacja Dziedzictwa Kulturowego jest partnerem w realizacji tego projektu, m.in. zbieraliśmy środki na jego realizację.

FDK

PORZĄDKOWANIE CMENTARZA ŻYDOWSKIEGO W WARSZAWIE

Cmentarz żydowski w Warszawie przy ul Okopowej to największy cmentarz żydowski w stolicy, drugi co do wielkości w Polsce i jeden z największych na świecie. Zajmuje powierzchnię ok. 33,3 ha i znajduje się na nim około 70 tysięcy nagrobków stanowiących jedno z najcenniejszych zbiorowisk zabytków sztuki sepulkralnej Warszawy. W lipcu 2014 r. cmentarz ten, razem z pięcioma innymi nekropoliami tworzącymi zespół zabytkowych cmentarzy wyznaniowych na Powązkach, został uznany za Pomnik Historii.

Większość tradycyjnych nagrobków, wykonanych jest z bogato zdobionych materiałów, m.in. granitu, różnokolorowego piaskowca i kamienia. W części reformowanej można dostrzec szereg monumentalnych grobów, sarkofagów i mauzoleów o bardzo bogatej stylistyce.

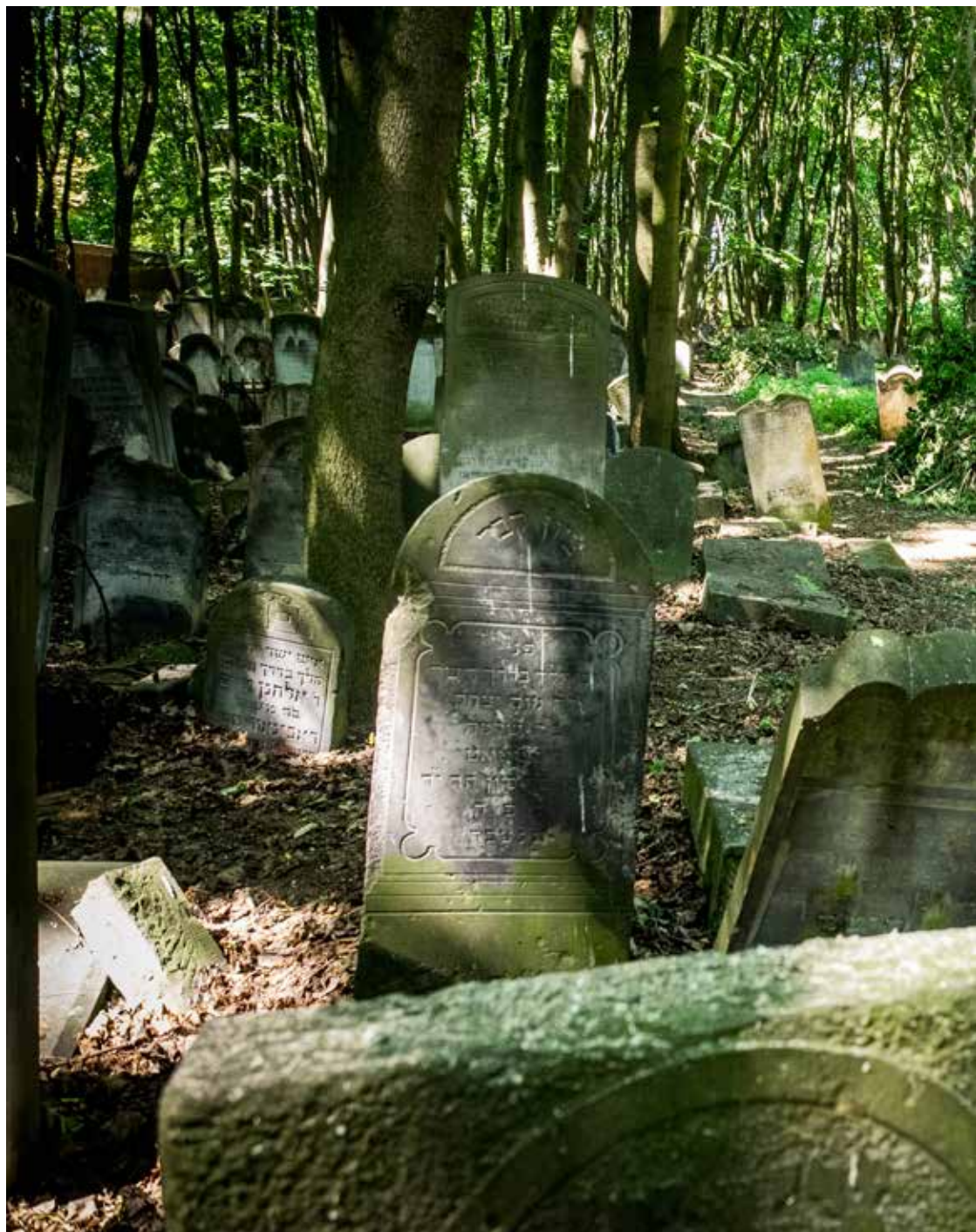
Działania wolontariuszy Fundacji polegały na oczyszczeniu wyznaczonej części cmentarza z samosiejek, złamanych konarów drzew i nawarstwień roślinnych. Uporządkowane zostały kwatery 91, 97, 98, 100, 2, 2C i teren wokół dawnego mauzoleum wojskowego – łącznie ponad hektar terenu cmentarza. Prace odbywały się pod nadzorem dyrekcji cmentarza oraz pracowników Żydowskiego Instytutu Historycznego.

W akcji wzięło udział ponad 50 osób. Odsłoniętych zostało kilka tysięcy nagrobków. We wrześniu 2015 r. miały miejsce również warsztaty edukacyjne dotyczące symboliki cmentarzy żydowskich.

Prace porządkowe na cmentarzu
żydowskim przy ul. Okopowej

PORZĄDKOWANIE
POLSKICH
CMENTARZY NA
WOŁYNIU (Ukraina)

Wspólnie z Fundacją Niepodległości zorganizowaliśmy akcję „Cmentarze Kresowe. Pamiętajmy Pamiętać”, w trakcie której wolontariusze porządkowali polskie groby na terenie Wołynia.

Fundacja Niepodległości, jako główny organizator i kreator akcji „Cmentarze Kresowe. Pamiętajmy Pamiętać”, rozpoczęła ten projekt w 2015 roku od serii prelekcji i spotkań promocyjnych, które miały zapoznać potencjalnych uczestników z charakterem i specyfiką prac. W projekcie uczestniczyły instytucje kościelne, kombatanckie, prywatne i państwowe.

Do udziału w akcji zaproszeni byli wszyscy ci, którzy chcieli poznać przeszłość i teraźniejszość Wołynia, a także przyczynić się do ochrony śladów obecności Polaków na Wołyniu. Wyjazd odbył się w dniach 8-24 sierpnia 2015 roku.

Terenem działań były, m. in.: Kowel, Ostrówki, Maciejów, Luboml, Kupiczów, Zasmyki, Rożyszcze, Turzysk, Przebraże, Koszyszcze, Przewały, Szumsk, Wiśniowiec, Ostróg.

STYPENDIUM FUNDACJI

Począwszy od 2015 r. Fundacja Dziedzictwa Kulturowego przyznaje stypendia dla dyplomantów kierunków konserwacji dzieł sztuki na realizację prac dyplomowych.

Pierwsze stypendium zostało wręczone Damianowi Pisarskiemu z Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na realizację pracy dyplomowej pod kierunkiem dr. hab. Janusza Smazy.

W ramach stypendium prowadzone są prace konserwatorskie przy XVIII-wiecznym frontonie portalu kaplicy Matki Bożej Różańcowej w kościele p.w. św. Mikołaja Biskupa w Kamieńcu Podolskim. Zakończenie prac zaplanowane jest na 2016 r.

Fragment portalu kaplicy Matki
Bożej Różańcowej przed
podjęciem prac konserwatorskich

GALA FUNDACJI

11 marca 2015 r. w Pałacu Rzeczypospolitej, siedzibie Biblioteki Narodowej w Warszawie odbyła się I Gala Fundacji Dziedzictwa Kulturowego, podsumowująca działalność w latach 2012-2014.

Podczas gali odbyła się premiera filmów dokumentalnych w reżyserii Artura Jaworskiego „Kolegiata Świętej Trójcy w Olyce” oraz „Kolegiata Świętego Wawrzyńca w Żółkwi”, a Piotr Żuchowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury, Generalny Konserwator Zabytków wręczył odznaczenia państwowe i resortowe konserwatorom dzieł sztuki, organizatorom prac konserwatorskich oraz mecenasom polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Odnaczeni zostali:

- Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski: dr. hab. Janusz Smaza.
- Brązowymi Medalami „Zasłużony Kulturze Polskiej Gloria Artis”: Andrzej Kazberuk, Kazimierz Patejuk, Paweł Sadlej.
- Odznakami „Zasłużony dla Kultury Polskiej”: Elżbieta Kołodziejczyk-Macander, dr Michał Laszczkowski, Mikołaj Otmianowski, Paweł Wilski.
- Dyplomy Honorowe Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego otrzymali: Zdzisław Pawłowski, Franciszek Więclawski, Jadwiga Tumidajewicz, Krzysztof Lesiakowski, Roman Szczęsny, Zbigniew Bareła.

Wręczone zostało także stypendium Fundacji Dziedzictwa Kulturowego na realizację pracy dyplomowej na kierunku konserwacja dzieł sztuki. Pierwszym stypendystą Fundacji został Damian Pisarski, który realizuje pracę w kościele p.w. św. Mikołaja Biskupa w Kamieńcu Podolskim (Ukraina).

Gala Fundacji w Pałacu
Rzeczypospolitej w Warszawie

FDK

WSZYSTKIE OSOBY CHCĄCE WESPRZEĆ
NASZĄ DZIAŁALNOŚĆ PROSIMY
O DOKONYWANIE WPLAT NA KONTO:

FUNDACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
UL. PUŁAWSKA 158 / 164 / 24
02-670 WARSZAWA

ALIOR BANK S.A.
19 2490 0005 0000 4530 8032 8641

DZIĘKUJEMY ZA WASZE ZAANGAŻOWANIE!

FDK

GRANTODAWCY

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
Program „Dziedzictwo Kulturowe”
Priorytet: „Ochrona dziedzictwa
kulturowego za granicą”

Rada Ochrony Pamięci Walk
i Męczeństwa

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Konkurs „Współpraca z Polonią
i Polakami za granicą”

Miasto Stołeczne Warszawa

FDK

MECENASI I DARCYŃCY

Fundacja BZ WBK
Program „Bank Ambitnej
Młodzieży”

FUNDACJA

Fundacja PZU

ANG Spółdzielnia Doradców
Kredytowych

Fundacja „Będę kim zechcę”

Press Club Polska

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie

Konsulat Generalny RP we Lwowie

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
w Łucku

Konsulat Generalny RP w Łucku

Osoby prywatne

Thyssen Krupp Xervon
Ramirent S.A. Oddział Bełchatów
Polski Związek Inżynierów
i Techników Budownictwa.
Oddział Piotrków Trybunalski.
Koło Terenowe przy PGE
Górnictwo i Energetyka
Konwencjonalna S.A. Oddział
Elektrownia Bełchatów
Termokor Kafer Sp. z o.o.

FDK

PARTNERZY

Towarzystwo Tradycji Akademickiej

Instytut Badań nad Dziedzictwem
Kulturowym Europy w Białymstoku

Dom
Spotkań
z Historią

Instytucja Kultury
m.st. Warszawy

Dom Spotkań z Historią

Fundacja Niepodległości

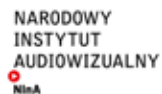
Stowarzyszenie Kultury Polskiej im.
Jana Pawła II w Kamieńcu Podolskim

Towarzystwo Kultury Polskiej w Łucku

Związek Polaków na Łotwie, Zarząd
Główny w Daugavpils

FDK

WSPÓŁPRACOWALIŚMY Z:

Narodowym Instytutem
Audiowizualnym

Żydowskim Instytutem Historycznym
im. Emanuela Ringelbluma

Gminą Wyznaniową Żydowską
w Warszawie

PARTNER GALI FUNDACJI 2016

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Biblioteka Narodowa

Teksty / Michał Laszczkowski

Wybór fotografii / Michał Laszczkowski, Filip Otmianowski

Autorzy fotografii /

Tomasz Dziurawiec (Kościół p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Przydrujsku)

Krzysztof Hejke (Kolegiata Świętej Trójcy w Olyce)

Dorota Janiszewska-Jakubiak (Kościół Św. Mikołaja w Kamieńcu Podolskim)

Andrzej Kazberuk (Kolegiata Świętego Wawrzyńca w Żółkwi)

Aleksy Łoziński (Figury lwów na Cmentarzu Orląt)

Bartosz Markowski (Cmentarz Łyczakowski)

Arkadiusz Ostasz (Kolegiata Świętej Trójcy w Olyce, Nagrobek Bronisława Mansperla)

Filip Otmianowski (Cmentarz Żydowski w Warszawie, Gala Fundacji)

Kazimierz Patejuk (Kościół Serca Pana Jezusa w Kutach)

Damian Pisarski (Stypendium Fundacji)

Daniel Potkański (Inwentaryzacja w Inflantach Polskich)

Janusz Smaza (Vila Mîndîc)

Anna Szymelska-Karczevska (Cmentarz Łyczkowski, Pomnik na Górze Stracenia)

Projekt i skład / Podpunkt

Druk / Zakład Poligraficzny Moś i Łuczak

Publikację złożono krojami pisma Augustin oraz Adagio Sans,
wydrukowano na papierze Munken Pure Rough 120 g/m².

Wydawca / Fundacja Dziedzictwa Kulturowego

Warszawa 2015

ISBN 978-83-941735-1-7